

Plac Bankowy

Dzielnice: Śródmieście

Osiedla: Śródmieście Północne

Atrybuty: Nazwy pochodzące od wyrazów pospolitych Topograficzne Naturalne i urbanistyczne obiekty

Rok utworzenia nazwy: 1919

Opis

Nazwa wzięła się od **Banku Polskiego**, który stał tu pod nr 1.

Ciekawostki

Utworzony został w 1825 podczas budowy pałaców skarbowych, w miejscu wytyczonej w 1621 ul. Rymarskiej, biegnącej wówczas wzdłuż dzisiejszej zachodniej pierzei placu i okopów. Posiadłości przy Rymarskiej mieli Ogińscy i Potoccy. Było to centrum jurydyki Leszno Bogusława Leszczyńskiego, między pałacami stały liczne domy rzemieślnicze. Kiedy Leszczyński został królem, przepychanki z armią saską mocno odbijały się na mieszkańcach jurydyki, bo Sasi nakładali 3 razy większe czynsze za każdym razem, kiedy zwyciężali. W 1714 jurydykę kupił Józef Potocki, po czym kilka lat później jurydyki zniesiono. Początkowo był prawie 3 razy mniejszy i brak było połączenia z ul. Marszałkowską; zamiast nią, do centrum jechało się ul. Żabią (na wschód od Przechodniej). Place przy północnej pierzei placu zajmowały budynki ul. Rymarskiej, m.in. winiarnia Ludwika Gouta, potomka piwnicznego SAPa. W 1830 o mało nie zlinczowano generałów Krasińskiego i Kurnatowskiego, bo tłum czekający na wojsko na placu nie wiedział, czy to wojsko jest po stronie Polski, czy cara. Ledwo udało się generałów ocalić, po czym już na spokojnie odebrano od nich przysięgę wierności Polsce. W czasie wojny, środkiem placu przebiegał mur getta. Podczas powstania warszawskiego plac przemianowano na pl. Starzyńskiego. W nocy z 30 na 31 sierpnia oddział kompanii Czata miał za zadanie odbić i utrzymać plac. Z pl. Krasińskich oddział dostał się kanałami na plac i wyszedł przez studzienkę, niestety w samym środku biwakujących żołnierzy niemieckich. W strzelaninie oddział wybito. Po zniszczeniach wojennych budynki rozebrano i ul. Rymarską zlikwidowano w ogóle. W 1951 na właśnie założonym placu stanął pomnik Dzierżyńskiego i taką też nazwę otrzymał plac. W 1990 pomnik zrzucano w obliczu kamer telewizyjnych i 11 lat później wystawiono pomnik J. Słowackiego. Dziś jest to ważny punkt komunikacyjny Warszawy.

Stan obecny:

Nr 1: **Kamienica Kosseckiej.** Na przeł. XVII i XVIII w. stał tu barokowy pałac Aleksandra Stradomskiego wg proj. Tylmana z Gameren. W XVIII w. Jakub Fontana dostawił tu oficynę. W 1826 właścicielką została Barbara Kossecka, dobudowując drugie piętro i nową elewację od placu. Przebudowę prawdopodobnie zaczął Karol Galle, ale kończył już Alfons Kropiwnicki. W 1858 dobudowano okrągłak na rogu Elektoralnej i Przechodniej, mieszczący sklepy. W czasie II wojny kamienicę spalono, a potem odbudowano w 1947-50 już bez sklepów i przeznaczono na Hotel Saski. Hotel zamknięto pod koniec XX wieku. W 2009 inwestor dostał pozwolenie na dobudowę trzeciego piętra i likwidację klasycystycznych form budynku, jednak wywołało to falę protestów.

Nr 1: **Bank Polski.** Powstał w latach 1825-8 wg proj. Antonio Corazziego i Jana Jakuba Gaya. Założył go książę Ksawery Drucki-Lubecki. Kierownikami byli Ignacy Bolesta, Paweł Głuszczyński i Henryk hr. Łubieński. Od 1829 mieściła się tu państwowa instytucja emisyjna. W 1886 bank tutaj skasowano i przeniesiono na ul. Bielańską. Mieściła się tu również Giełda w kopule, będącą zmniejszoną o połowę kopią Panteonu. W 1919-21 odnowiony wg proj. Mariana Lalewicza. W 1939 pałac zbombardowano i odbudowano 1950-4 pod kierunkiem Piotra Biegańskiego. Po wojnie umieszczono tu Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego. Obecnie mieści się tu Galeria Porczyńskich, gromadząca zbiory malarstwa europejskiego.

Pomnik Jana Pawła II. Autorem pomnika jest Gustaw Zemła, odsłonięto go 27.08.1992 w obecności prymasa Józefa Glempa. Na początku pomnik miał stanąć na rogu Przechodniej i Elektoralnej, ale - że jest to dar Fundacji CarolPorczyńskich - stanął we wnęce w ścianie Galerii Porczyńskich. W nocy z 2 \3 października 1995 nieznani sprawcy złamali i ukradli krzyż z rąk papieża. Autor pomnika wzmocnił więc nowy pastorał metalowym szkieletem.

Hotel Saski. Powstał w 1826-8, jeden z bardziej luksusowych hoteli XIX w. Nosił wtedy adres Senatorska 41 \ Żabia 9.

Bloki osiedla Bielańska. Powstały w 1959-66 wg proj. Jerzego Czyży, Jana Furmana, Andrzeja Skopińskiego i Lecha Robaczyńskiego.

Nr 2: **Błękitny Wieżowiec.** Pierwsze projekty budynku pochodzą z końca 50 lat, ale zaczął powstawać w 1976, ukończono go dopiero w 1991. Projektantami byli Andrzej Skopiński i Jolanta Lipińska. Budowa ciągle napotykała jakieś trudności. Np. kończący w wyniku oddania długów robotnicy jugosłowiańscy, na wieść o wojnie na Bałkanach, porzucili natychmiast pracę, pojechali na Stadion Dziesięciolecia po broń od Rosjan i pojechali walczyć do ojczyzny. Obłożono go wtedy złotymi panelami i pomarańczowymi szybami, przez co otrzymał nazwę ‘Złocisty Wieżowiec. Wreszcie, kiedy udało się budowlę dokończyć, wyłożono ją szkłem typu reflectfloat w kolorze Bałtyku. Wieżowiec ma 27 pięter, 100 metrów wysokości. Miał się mieścić tu hotel Orbisu, ale wreszcie przeznaczono go na biurowiec.

Synagoga Na Tłomackiem (stary adres ul. Tłomackie 7). Zbudowana w 1872-8 wg proj. Leandra Marconiego. Mieściło się tu 3.000 wiernych, w budynku działały również szkoły religijne, archiwa, sale modlitw. W synagodze działał słynny chór. Przed synagogą był zadrzewiony skwer, a kopułę wieńczyła gwiazda Dawida. 19.05.1943, o 20:15, hitlerowcy wysadzili synagogę w powietrze na znak zwycięstwa nad powstaniem w getcie. Po wojnie nie oddano gminie żydowskiej działki, tylko postanowiono wystawić tu biurowiec. Rabini przekleli to miejsce, może dlatego budowa Błękitnego Wieżowca zajęła aż ok. 30 lat...

Pomnik Stefana Starzyńskiego. Pomnik przedstawia prezydenta Starzyńskiego, pochylonego nad planem miasta, ale niestety dzieło nie bardzo autorowi wyszło. Był nim Andrzej Renes, a jego pomnik

został skrytykowany przez wszystkich jako gniot. Miał on stanąć pierwotnie na dziedzińcu Urzędu Miasta. Odsłonięto go jednak przed Błękitnym Wieżowcem 10.11.1993.

Nr 3: **pałac Ministra Skarbu** (inna nazwa Pałac Dyrektorów). W XVIII w. mieścił się tu pałac Wiśniowieckich, potem Ogińskich, będący siedzibą Kuźni Kołłątajowskiej. W 1825-30 przekształcono pałac w duchu renesansu włoskiego wg planów Antonio Corazziego. W 1919-21 pałac przekształcono wg proj. Mariana Lalewicza. W 1944 pałac został zniszczony i odbudowany w 1950-4 pod kierunkiem Piotra Biegańskiego.

Nr 5\7: **pałac Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu**. W latach 1650-4 zbudowano tu dwór Leszczyńskich, którzy byli właścicielami jurydyki Leszno. W 1823-5, wykorzystując mury dworu, Antonio Corazzi zbudował tu dzisiejszy pałac. W Komisji w 1829 aplikantem był Juliusz Słowacki. Dziś mieści się tu ratusz M. St. Warszawy. W tympanonie rzeźby Pawła Malińskiego: Mądrość, Przemysł, Handel, Wisła, Bug. Fryz wykonał prawdopodobnie M. Vincenti. W 1919-21 pałac przerobiono wg proj. Mariana Lalewicza. W czasie wojny zniszczony, odbudowany w 1950-4 wg proj. Piotra Biegańskiego. Mieszczą się tu biura Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy.

Pomnik Juliusza Słowackiego. Stanął na miejscu pomnika Feliksa Dzierżyńskiego w 2001. Znalazł się on tu, ponieważ w 1829 pracował jako aplikant w Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu. Pomysł powstania takiego pomnika zrodził się już w 1909 w głowie historyka literatury, dr Wiktora Hahna. Projekt wykonał Waclaw Szymanowski, ale wybuchła I wojna. W 1927, po sprowadzeniu prochów Słowackiego, pomysł pomnika znów podniesiono, jednak do 2. wojny św. nie udało się pomysł zrealizować. W 1960 ogłoszono konkurs na pomnik, mający stać w parku Ujazdowskim. Na projekt Józefa Kopczyńskiego zabrakło pieniędzy. Kolejny konkurs na pomnik przy Teatrze Wielkim, wygrany przez Jerzego i Roberta Sobocińskich również nie wypalił z powodu braku funduszy. Wreszcie znaleziono gipsowy odlew przechowywany w Starej Pomarańczarni, wykonany w 1932 przez Edwarda Wittiga dla Lwowa, który nie doczekał się realizacji. Kamień węgielny został poświęcony 28.08.1999 przez Jana Pawła II w Watykanie. We wnętrzu złożono urnę z ziemią z grobów Słowackiego w Paryżu, jego matki z cmentarza w Krzemieńcu i ojca z Rossy w Wilnie. Pieniądze (850 000 zł) dali sponsorzy: Fundacja bankowa Kronenberga, Giełda Papierów Wartościowych, Ministerstwo Kultury, NBP, starostwo Powiatu Warszawskiego i Jet Line. Jednak część sponsorów nie dopisała mimo obietnic. Aktor Olgierd Łukaszewicz apelował do mieszkańców miasta o pomoc. Pomnik odsłonięto 29.09.2001 w obecności Wojciecha Fijałkowskiego (prezes Stowarzyszenia Budowy pomnika), Aleksandra Kwaśniewskiego i delegacji miast związanych z Słowackim: Krzemieńca, Wilna, Lwowa, Tarnopola i Paryża. Uroczystość wzbogacono o spektakl "Noc Pielgrzyma" o wędrówkach Słowackiego.~ Pomnik Feliksa Dzierżyńskiego. Stanął przed pałacem Ministra Skarbu w 1951 na skutek konkursu. Wygrał go Zbigniew Dunajewski. Na cokole umieszczono płaskorzeźbę z pochodem robotników i sztandarem SDKPiL oraz napis: Feliks Dzierżyński to duma polskiego ruchu rewolucyjnego. Bolesław Bierut. U schyłku doby PRL ludzie opluwali monument, obrzucali go brudzącymi rzeczami itp. 17.11.1989 pomnik zrzucano z piedestału; cała akcja była transmitowana przez telewizję. Monument rozpadł się na 3 duże kawałki, które zostały otoczone przez ludzi i oplute. Pomniejsze części zabrano na pamiątkę.

Metro Ratusz Arsenał. Stacja oddana do użytku 11.05.2001. Zajmuje 45.900 m³. W obawie przed korkami, przesunięto w 1996 stację spod placu, pod Arsenał.

Data nadania nazwy: rok 1919. 1951.07.24 - 1989.11.16 nosił imię Feliksa Dzierżyńskiego.